

VREME JE DA NEKO

“Nema potrebe da objašnjavam koliko je apsurdno i licemerno kada premijer, čija vlada svake godine dobija samo od EU oko 200 miliona evra pomoći, nekoga iz civilnog društva optužuje da je strani plaćenik. Građanski front poseduje oružje protiv ovakve prljave medijske kampanje, a to je humor”

Politikolog dr Filip Ejdus, docent na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, već duže vreme prepoznat je ne samo kao analitičar bezbednosnih politika nego i kao stručnjak širokog raspona tema. Ejdus je do sada objavio knjige, naučne radove, ali i zapažene tekstove tumačeći prilike u vezi s bezbednosnim situacijama i procenama, evropskim integracijama, međunarodnim odnosima, aktuelnim kriznim žarištima, pitanjima vojne neutralnosti Srbije, političkim kretanjima unutar zemlje i još mnogo toga. Trenutno radi kao istraživač na Univerzitetu u Bristolu, budući da je stipendista Fonda “Marija Kiri”.

“VREME”: Ukoliko bismo Srbiju posmatrali kao aktera na međunarodnom političkom tržištu, šta je to što bi ona najbolje mogla da ponudi? I da li time što nudi zaista obezbeđuje poštovanje ostalih, mnogo većih aktera?

FILIP EJDUS: Ako bismo međunarodnu politiku posmatrali kao nekakvo “tržište”, najbolje što bi Srbija mogla da ponudi jeste priča o uspešnoj transformaciji iz jedne slabe, siromašne, agresivne i autoritarne države u snažnu, razvijenu demokratiju koja se kroz saradnju sa svojim susedima integrisala u EU. Problem je u tome što Srbijom danas upravljaju oni koji su zemlju tokom devedesetih već jednom odveli u ambis i njihovi najbliži politički naslednici. Iako su načelno usvojili proevropsku retoriku, njihov politički obrazac je ostao vrlo sličan. Oni i dalje veruju u harizmatičkog spasioca i oslanjaju se na snažnu partijsku kontrolu nad državom i medijima. Sa komšilukom su posvađani, opoziciju tretiraju kao

državnog neprijatelja, a nevladine organizacije optužuju da su strani plaćenici. Sa takvim političkim mentalitetom Srbija će pre postati model neuspešne nego uspešne tranzicije.

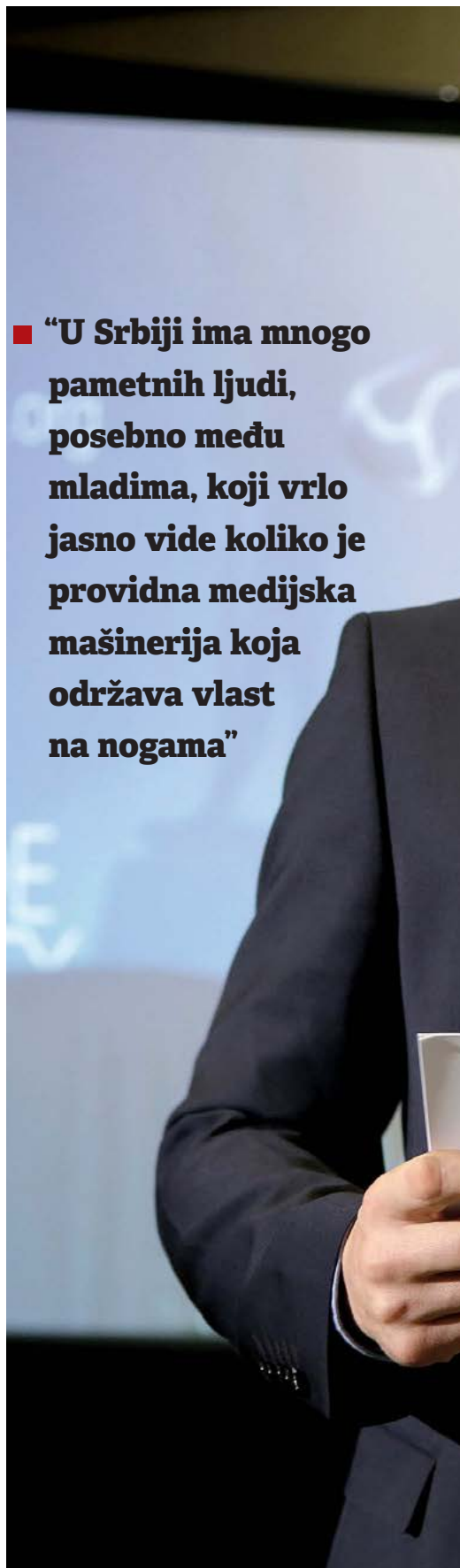
I kao takva, ona ipak uživa podršku evropske porodice. Dok, s druge strane, trpi kritike pre svega domaće javnosti da je “otvorena autokratija”.

U Srbiji jeste, tokom proteklih nekoliko godina, došlo do degradacije političkih sloboda, podele vlasti i vladavine prava. To ne znači da je reč o “otvorenoj autokratiji” mada verovatno idemo u tom pravcu ako se erozija demokratskih tekovina nastavi. Nažalost, slični procesi se dešavaju i u nekim državama članicama EU, pa se ovo što se dešava na Balkanu i ne primećuje toliko. Za Brisel, najveći uspeh ove vlade koju vode nekadašnji radikali jeste u tome što je ona proevropska.

Imajući u vidu da evroskepticizam raste kako u Evropi tako, sudeći po istraživanjima, i u Srbiji, koliko je danas neophodno zacrtavati kao politički cilj put ka EU?

Mislim da će kako vreme bude odmičalo, članstvo u EU biti sve manje važno i strankama i građanima. Čitav proces jako dugo traje i ljudi su se umorili od te priče. Osim toga, stvara se utisak da EU stalno ima nekakve nove uslove koji su nepravedni prema Srbiji. Na taj način političke elite zapravo prebacuju odgovornost za sopstvene neuspehe na Brisel. To, nažalost, praktikuju i populisti unutar EU i veliko je pitanje kako će to sve da se izvrši. EU se stalno tretira kao uzrok ove ili one nevolje, a zaboravlja se da je ona pre svega posledica kooperativnog delovanja

■ “U Srbiji ima mnogo pametnih ljudi, posebno među mladima, koji vrlo jasno vide koliko je providna medijska mašinerija koja održava vlast na nogama”

UPALI SVETLO

evropskih država. EU nije savršena i treba da se menja, ali je trenutno najbolje rešenje evropskih država za izazove globalizacije i međuzavisnosti.

Ukoliko bi Evropljani zavedeni nacionalističkim demagozima prestali da veruju u ovaj projekat, on bi lako mogao da se uruši. Posledice ove implozije bi mogle biti katastrofalne po stabilnost, bezbednost, ekonomsko blagostanje i na kraju krajeva sposobnost Evropljana da brinu o sebi. Urušavanjem političkog jedinstva Evropa bi bila lak plen za svetske kolose. Nema sumnje da bi, kao i nakon Drugog svetskog rata, proglasili nove sfere interesa i otvorili u srcu Evrope ponovo front za svoje nadmetanje. Velike evropske države bi možda mogle da preguraju ovakav scenario, ali za male države kao što je Srbija, fragmentisana Evropa kojom dominiraju spoljne sile je najgori od svih svetova. Naravno, Srbija nema mogućnost da ovakav scenario sama izazove ili spreči, ali je važno da ostane na proevropskom putu jer su alternative mnogo gore.

Pa jesmo li zaista na proevropskom putu, na primer, sa "Necenzurisanim lažima" ili rušenjem u Savamali?

Ako pod evropskim vrednostima imate na umu demokratiju i vladavinu prava, sa ovom vladom pre će biti da idemo u suprotnom smeru. Međutim, pošto su autoritarne i ksenofobične tendencije u Evropi sve jače, ove procese u Srbiji cinik bi mogao da vidi kao najnoviji talas evropeizacije.

U kom pravcu i kako reaguje ovdajšnja opozicija? Uostalom, ako se vlast zalaže za proevropsku orijentaciju, šta njoj ostaje?

Ne treba biti stručnjak da bi se videlo da je opozicija ideološki potpuno pogubljena. Naprednjačka vlast je preuzela proevropsku orijentaciju od postpetooktobarskih stranaka i one još nisu uspele da pronađu odgovor na to. Gubitak monopola nad proevropskom mantrom je zapravo ogolio svu intelektualnu i ideološku bedu ovih stranaka. Umesto da ližu svoje rane i prepakuju staro vino u nove boce, etablirane opozicione stranke bi po

Foto: A. Andić

Politika balansiranja – hod po žici

Da li je politička levitacija Srbije između Evrope i Rusije zapravo njen najbudniji put? I šta on znači za Srbiju na međunarodnom planu?

Sa jedne strane, razumem emocionalnu, ekonomsku i političku potrebu da se održe odnosi sa Rusijom. Sa druge strane, krajnje je vreme da političari u Srbiji shvate da u politici moraju da se prave izbori koji uvek imaju neku cenu. Ukoliko ne napravite izbor i ostanete neodlučni i to je na kraju krajeva izbor, ali uglavnom najlošiji. U politici, kao i u životu, nemoguće je imati "i jare i pare". To znači da Srbija ne može da postane članica EU, a da pritom ne revidira svoje specijalne odnose sa Rusijom. Na primer, onog trenutka kada Srbija postane deo zajedničkog tržišta EU moraće da raskine sporazum o slobodnoj trgovini koji je sa Rusijom potpisala 2000. godine. Isto tako, onog trenutka kada Srbija postane deo političke unije, ona će imati obavezu da harmonizuje svoju spoljnu politiku sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom EU. Članstvo ne zahteva da Srbija u potpunosti prekine odnose sa Rusijom, ali podrazumeva jednu vrstu solidarnosti sa Evropskom unijom. Za sada je ta solidarnost izostala i to kod nekih država članica s pravom izaziva bojazan da bi Srbija mogla postati ruski trojanski konj u EU. Ukoliko političari u Srbiji smatraju da Srbija ne treba da revidira odnose sa Moskvom, to je sasvim u redu, ali treba da se suoče sa posledicama te odluke i da preuzmu odgovornost, a ne da infantilno zatvaraju oči pred problemom u nadi da će on nestati.

Političari ovde ionako često govore kako smo mala zemlja koja treba da se oslobodi iluzija o svojoj veličini i značaju. Čini li vam se da smo se zaista oslobodili te ideje?

Tokom prvih godina nakon raspada Jugoslavije, političari u Srbiji imali su problem da razumeju stvarnu snagu, veličinu i poziciju Srbije u međunarodnim odnosima. Oslanjajući se

na mitske priče i "ideologiju srpskog nacionalizma" oni su razvijali ne samo anahrone već i nerealne ambicije i precenjivali sposobnosti države da ih realizuje. Nakon svih poraza koje smo doživeli, čini mi se da je počela da se razvija svest o tome da je Srbija mala država bez izlaza na more okružena članicama EU i NATO. Međutim, imam utisak da još nisu izvučeni adekvatni zaključci o tome kakva je spoljna politika najbudnija u takvom okruženju i sa tako ograničenim sposobnostima. Na primer, političari u Srbiji se i dalje zanose idejom nekakvog balansiranja u međunarodnim odnosima. Tradicionalno, u rečniku međunarodnih odnosa politika balansiranja implicira ambiciju da se učestvuje u ravnoteži snaga u svetu. Izgleda da još ima ljudi koji nisu shvatili da je ovo totalno iluzorno pošto su vojne i ekonomske sposobnosti Srbije toliko male u globalnim okvirima da je njihov efekat na međunarodnu ravnotežu snaga zanemarljiv. Drugim rečima, odluka Srbije da uđe ili ne uđe u neki vojni savez može biti od presudnog značaja za bezbednost Srbije, ali ima zanemarljiv uticaj na odnos snaga između velikih sila. Zbog toga, balansiranje u slučaju Srbije više liči na cirkuski hod po žici gde uvek postoji mogućnost da se sunovratite na jednu ili drugu stranu. Umesto balansiranja na žici, malim državama je mnogo pametnije da udruže snage sa drugima i razviju trajna savezništva sa velikim igračima. Najracionalnije bi bilo da to bude EU budući da dve trećine ukupne trgovinske razmene Srbije ima sa ovim blokom, dok na Rusiju odlazi svega osam odsto. Balansiranje u spoljnoj politici stvara jeftinu predstavu u kojoj javnost budno prati okretnost glavnih protagonista koji uprkos silama gravitacije uspevaju da ostanu u vazduhu. Ipak, smatram da je spoljna politika suviše ozbiljna stvar da bi se prepustila cirkuzantima, i to posebno ne onima čije su nas "akrobacije" već toliko ojadile.

mom mišljenju trebalo da iskoriste ovo dragoceno vreme za ideološku konsolidaciju i artikulaciju novih lidera.

Koja onda politička snaga, po vama, ovde ima potencijal?

Mislim da trenutno najveći potencijal imaju novi opozicioni pokreti koji se jasno ideološki konfrontiraju sa naprednjačkim režimom i koji na čelu imaju nove energične ljude sa neukaljanom reputacijom. Ove nove snage su uglavnom i mnogo veštije nego etablirane političke stranke u društvenim medijima i alternativnim oblicima mobilizacije čime mogu lakše da neutralizuju sve čvršću medijsku kontrolu i cenzuru. Među ovim novim pokretima pre svega mislim na nedavno osnovani Građanski front na levoj strani, Dveri na desnoj i Dosta je bilo u centru političkog spektra.

U jednom svom tekstu istakli ste značaj Inicijative "Ne da(vi)mo

Beograd", koja je sada članica Građanskog fronta, ali i njen ograničen domet ukoliko ostane bez jasne političke strategije. Šta ste tačno pod tim mislili?

Mislio sam da je jako važno da pokret "Ne da(vi)mo Beograd" ponudi alternativu na gradskim izborima. To ne znači da moraju obavezno da postanu politička stranka i to nikako ne znači da treba da ulaze odmah ili uopšte u političku utakmicu na republičkom nivou. Time bi samo ušli u klinč sa drugim opozicionim snagama u jednom dosta zgusnutom prostoru. Sa malo sredstava i nedovoljno iskustva, bojim se da još nisu zreli za nacionalnu utakmicu, ukoliko im je to uopšte i potrebno. Ono gde ovaj pokret trenutno ima najveći potencijal to je grad Beograd, gde zaista može da napravi razliku i ponudi nešto drugačije.

Ako obratimo pažnju na semantički smisao novoosnovanog Građanskog fronta, šta vidite u samom nazivu koji u sebi sadrži dva obeležja, i "građanski" i "front"?

Meni to ukazuje na ambiciju da jedna građanska inicijativa preraste u institucionalizovanu političku borbu za bolji Beograd koji pripada svima koji u njemu žive. Mislim da je generalno u Srbiji izuzetno važno da se oživljava demokratski duh na nivou lokalne zajednice jer je ovaj prostor u potpunosti zapušten. Daleko od očiju javnosti, etablirane stranke su lokalne izbore pretvorile u mehanizam za dodeljivanje lokala i razne marifetluke koji veze nemaju sa javnom politikom. Beogradom se upravlja iz republičke vlade preko oktroisanih menadžera i kako je premijer sam rekao "kompletnih idiota" koje nema ko da pozove na odgovornost. Krajnje je vreme da neko ovde upali svetlo.

Kosovo – taktički zaokret

■ **“Problem je što Srbijom danas upravljaju oni koji su zemlju tokom devedesetih odveli u ambis i njihovi najbliži politički naslednici. Iako su načelno usvojili proevropsku retoriku, njihov politički obrazac je ostao vrlo sličan. Oni i dalje veruju u harizmatskog spasioca i oslanjaju se na snažnu partijsku kontrolu nad državom i medijima. Sa komšilukom su posvađani, opoziciju tretiraju kao državnog neprijatelja, a nevladine organizacije optužuju da su strani plaćenici”**

Često se povlači paralela između Građanskog fronta i Podemosa u Španiji, jer su i jedni i drugi nove političke snage sa sličnom ideološkom, pa i razvojnom matricom. Osim što je Podemos već prerastao u levičarsku partiju. Očekujete li uskoro “srpski Podemos” iako, istina, Građanski front za sada pokazuje otpor svakom stranačju?

Mislim da ne treba da se ugledaju na druge i da rade po nekakvim šablonima, nego da se organizuju onako kako nalaže lokalni kontekst. Da li će postati stranka ili ne, to je manje važno. Doduše, moram priznati da mi se ne dopada antistranački diskurs koji ponekad projevava iz tih krugova, ne zato što mislim da su stranke super, nego zato što se bojim da je to jeftin populizam. Pre nego što odlučimo da rušimo reprezentativnu demokratiju, mislim da prvo treba da

Ako ste za prethodnu, demokratsku vlast tvrdili da vodi neuspešnu politiku u rešavanju krize na Kosovu sledeći princip “i Evropa i Kosovo”, da li su pokušaji sadašnje vlasti, po istim kriterijumima, uspešni?

Potpisivanje Briselskog sporazuma 2013. nekima je delovalo kao promena strategije prema Kosovu. Ipak, danas vidimo da je to pre bio taktički zaokret, a ne promena strateških ciljeva. Sporazum jeste stvorio određeni manevarski prostor za Beograd, ali je kupljeno vreme sada isteklo. Moguće je ubrzo očekivati rast pritiska da Srbija potpiše pravno obavezujući sporazum sa Kosovom. Umesto trenutnih briselskih pregovora koji služe da se pred evropskim birokratama simulira kooperativnost, a pred domaćom javnošću nekakva nepokolebljiva borba za nacionalne interese, mislim da je trebalo odavno otvoriti direktne kanale tajnog pregovaranja. U njima bi Srbija postavila uslove svog priznanja koji bi mogli da sežu od teritorijalnih pitanja do imovine. Kasnije bi građani mogli da se izjasne na referendumu o tome šta misle o postignutom sporazumu koji smatram da bi bio daleko povoljniji za Srbiju i Srbe na Kosovu od onoga što je postignuto briselskim pregovorima. Danas je za tako nešto verovatno prekasno, i Srbija će očigledno nastaviti da radi u korist sopstvene štete, a Kosovo će usporenim, ali neumoljivim koracima nastaviti da gradi sopstvenu državu.

probamo da je izgradimo kako treba. Bez organizovanih političkih stranaka, nažalost, nema reprezentativne demokratije. Osim toga, to što nisi registrovan kao politička stranka već kao nekakva grupa građana nije nikakav garant da nećeš biti korumpiran, neodgovoran i bahat prema javnim dobrima. Mislim da je taj antistranački populizam stranputica. Ključno za NDM BGD je da ponudi snažnu ideološku, estetsku, ekonomsku i političku alternativu projektu “Beograd na vodi”, i to je dovoljno.

Na predstojećim predsedničkim izborima aktivnije političko učešće, recimo, zajedno sa Demokratskom strankom ili Dosta je bilo?

Bilo bi dobro da se stranke dogovore oko zajedničkog kandidata na predsedničkim izborima zbog toga što je to prvi korak za političke promene na sledećim parlamentarnim izborima. Ukoliko budu

izašli sa mnogo kandidata, bojim se da ćemo u drugom krugu birati između Šešelja i Nikolića, što će verovatno biti svojevrsna repriza predsedničkih izbora iz 1997. godine. Na gradskim izborima ove stranke bi mogle da se ujedine, ali nije dovoljno samo da znaju protiv čega su. Parlamentarni izbori su trenutno suviše daleko da bi imalo smisla nagađati.

Mogu li pritisci vlasti i njenih medija narušiti Građanski front? Setimo se, već je bila priča o “prljavom kešu” kojim je “Ne da(vi)mo Beograd” navodno finansiran, zatim informativni razgovori i mnogo toga još, a tek je početak.

Nema potrebe ovde da objašnjavam koliko je apsurdno i licemerno kada premijer, čija vlada svake godine dobija samo od EU oko 200 miliona evra pomoći, nekoga iz civilnog društva optužuje da je strani plaćenik.

Građanski front poseduje oružje protiv ovakve prljave medijske kampanje, a to je humor. U Srbiji ima mnogo pametnih ljudi, posebno među mladima, koji vrlo jasno vide koliko je providna medijska mašinerija koja održava vlast na nogama. Međutim, ovaj pristojan svet uglavnom čuti zato što su ih političari-preduzetnici oterali ili u apstinenciju ili u inostranstvo.

Šta to može značiti za sudbinu Građanskog fronta?

Ono što Građanski front ima jeste potencijal da ove ljude pokrene i od njih napravi moćnu političku snagu. ¶

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC